

ADVIES VOOR TE VORMEN BREDE EN WERKBARE COALITIE(S) 2018-2022

Vooraf

De Enschedese kiezer heeft gekozen voor een brede vertegenwoordiging in de gemeenteraad. Van links naar midden naar rechts – voor zover deze termen nog van deze tijd zijn. Met deze gemeenteraad zijn de Enschedese inwoners vertegenwoordigd door partijen die het een eer en een verantwoordelijke taak vinden om samen het bestuur van Enschede te vormen. Daarbij realiseren alle partijen zich dat Enschede staat voor stevige opgaven en dat een ieder water bij de wijn zal moeten doen om te komen tot een constructieve samenwerking ten behoeve van Enschede. Een constructieve samenwerking in het te vormen College, in de gemeenteraad, tussen College en gemeenteraad en vooral ook tussen het stadsbestuur en de inwoners van Enschede.

Wij hebben zonder uitzondering goede en plezierige gesprekken gevoerd met alle partijen. We gaan ervan uit dat u met ons advies een spoedige start kunt maken met het formeren van een bij Enschede passende coalitie.

Op een bestuurskrachtig Enschede!

Enschede, 16 april 2018

Jon Hermans-Vloedveld en Trudy Vos

Opdracht en informatieproces

De opdracht aan ons als informateurs was een advies aan de Raad uit te brengen over de meest werkbare en breed gedragen coalitie(s). Vervolgens gaan de voorgestelde coalitiepartijen in het formatieproces aan de slag met het ontwikkelen van een Coalitieakkoord (deel 2) dat naast het Enschede Akkoord (deel 1) deel uitmaakt van een Bestuursakkoord. Daarnaast formeren de voorgestelde coalitiepartijen een college van B&W.

Bij het uitwerken van de opdracht hanteerden we de volgende uitgangspunten:

- we houden ons niet bezig met het Enschede Akkoord;
- we nemen geen voorschot op de formatie;
- de duidingsbijeenkomsten d.d. 24 maart en 4 april 2018 beschouwen we als input;
- we streven naar een meerderheidscoalitie;
- een kort en zorgvuldig proces.

In het weekend van 7 en 8 april hebben we een delegatie van alle 12 partijen gesproken en hebben we burgemeester Onno van Veldhuizen geïnformeerd over het informatieproces. Om goed beeld te krijgen van de overeenkomsten en verschillen tussen partijen hebben we vooraf de partijen gevraagd zich voor te bereiden op de volgende vragen:

1. De belangrijkste opgave(n) voor de stad
2. De verhouding tussen stadsbestuur en de inwoners
3. De rol van Enschede als grootste stad van Twente
4. De samenstelling van de nieuwe coalitie
5. Het proces naar een nieuwe coalitie

Diverse organisaties hebben voorafgaand aan en tijdens het informatieproces hun belangen onder onze aandacht gebracht. Deze passen uitstekend in een meer inhoudelijke verkenning van een coalitieakkoord in het formatieproces, dat na afronding van het informatieproces van start gaat.

Vervolgens zijn we met deskundige ondersteuning vanuit de griffie aan de slag gegaan met ons advies. Hier en daar hebben we aanvullende informatie verzameld. Tussentijds hebben we burgemeester Onno van Veldhuizen op de hoogte gehouden van het proces en vandaag doen we verslag van onze bevindingen en lichten ons advies toe in een openbare bijeenkomst van de gemeenteraad.

De belangrijkste opgave(n) voor de stad

Het beeld van de partijen over de top drie is eensluidend:

1. Sociaal domein

Vrijwel alle partijen zien de grootste opgave in het ervoor zorgen dat Enschede maatschappelijk en financieel grip krijgt op het sociaal domein met als belangrijkste aandachtspunt (jeugd)zorg. Een verdere transformatie, innovatie, integrale aanpak (ook in relatie tot werk/inkomen en economische ontwikkeling) en meer aandacht voor preventie met als doelstelling een groter maatschappelijk effect en financieel rendement zijn daarbij het meest genoemd. Daar waar de partijen uit willen kunnen komen met budget dat door het rijk beschikbaar wordt gesteld zijn veel partijen bereid om als dat nodig is extra te investeren om dit mogelijk te maken. De meeste partijen zien de jeugd als de groep waar de sleutel ligt tot een oplossing voor de grote opgaven voor de stad en willen daarom deze groep zo veel mogelijk ontzien bij eventuele bezuinigingen.

2. Financiën

Het merendeel van de partijen wijst de financiële situatie aan als tweede belangrijke opgave voor de stad. Gezien de geringe reserves, de verplichting tot het afboeken van forse bedragen (Usseler Es) en wezenlijke financiële risico's blijft er weinig investeringsruimte over. Meerdere partijen noemen het belang van evaluatie van gevoerd beleid: kijk welke maatregelen bewezen effectief zijn. Zij wijzen erop dat de komende raadsperiode elke euro "raak moet zijn".

3. Duurzaamheid

Bijna alle partijen noemen dat Enschede deze bestuursperiode concreet werk moet maken van duurzaamheid. Afgelopen periode is te weinig voortgang geboekt.

De partijen zijn vrijwel unaniem in hun integrale beeld van de opgaven voor de stad: de belangrijkste opgaven hangen nauw met elkaar samen. Zo zien de partijen de armoede- en schuldenproblematiek mede in het licht van de zorgvraag. Ook de oplossingen brengen zij met elkaar in verband. Zo dragen het vergroten van de werkgelegenheid en de arbeidsparticipatie bij aan het verminderen van de druk op het sociaal domein en de financiën. En kunnen maatregelen op het gebied van duurzaamheid de werkgelegenheid stimuleren.

Daarnaast worden onderwerpen genoemd als bereikbaarheid, armoedebeleid, problematische schulden, veiligheid en onderhoud openbare ruimte.

De verhouding tussen stadsbestuur en de inwoners

Het Enschede Akkoord is veelbelovend. De partijen zien met het Enschede Akkoord mogelijkheden om inwoners met elkaar te verbinden en zo polarisatie ofwel tweedeling in de samenleving te verminderen. Het verbinden van stadsbestuur en inwoners moet het vertrouwen van inwoners in het stadsbestuur versterken. Ook binnen de gemeenteraad willen de partijen verbinding laten zien. De afgelopen periode is teveel energie gaan zitten in coalitie/oppositie. Energie die beter besteed kan worden in gesprek aangaan met de inwoners. Het is in dit kader aan te bevelen dat de Raad samen met de burgemeester werk maakt van de voorstellen vanuit de vorige raadsperiode over Goed Bestuur en de werkwijze van de Raad.

Een daadkrachtig, deskundig en open bestuur met vertrouwen in haar inwoners is noodzakelijk om de grote opgaven waarvoor de stad staat, aan te kunnen. Vrijwel alle partijen benadrukken dat het helder uitleggen van scherpe politieke keuzes de komende raadsperiode kan bijdragen aan verbinding met de inwoners.

De rol van Enschede als grootste stad van Twente

Enschede heeft Twente nodig en Twente Enschede. Lokale opgaven zijn regionaal en andersom. "We hebben elkaar nu eenmaal nodig in en voor Twente". Hoe deze samenwerking effectief te maken vinden de meeste partijen lastig. Vanuit dienend leiderschap is Enschede graag bereid expertise te leveren en/of de kar te trekken. Over en weer leren van elkaars successen wordt genoemd om de verbinding in de regio te versterken. Een aantal partijen heeft regelmatig contact in Twents verband en stemt zo af. Dit draagt bij aan groeiende regionale verbinding.

Naast Twente wordt Euregio veel genoemd. Het opheffen van belemmerende grenzen tussen Twente en Duitsland vinden velen een goede stap.

De partijen met Haagse connecties zetten hun contacten graag in ten behoeve van Enschede/Twente. Ook wanneer ze niet in de coalitie terecht komen zijn zij bereid zich in te zetten voor Haagse/Brusselse lobby.

De samenstelling van de nieuwe coalitie

Alle partijen zijn bereid 'regeerverantwoordelijkheid' te nemen. Waarbij de nieuwe eenmansfracties zich realiseren dat dit voor hen niet voor de hand liggend is tenzij het nodig is om tot de werkbare en breed gedragen coalitie te komen.

Een brede coalitie kan rekenen op ieders steun. Dat wil zeggen dat zowel links als rechts zich vertegenwoordigd wil zien. Ervaring met samenwerking met partijen in de afgelopen raadsperiode telt mee bij het beoordelen van een werkbare coalitie.

Vrijwel alle partijen benadrukken dat de coalitiepartijen meer dan in de vorige raadsperiode oog moeten hebben voor de oppositie om zodoende de Raadsfracties beter met elkaar te verbinden en de Raad te versterken om de grote opgaven aan te kunnen. Dat is ook de reden dat de meeste partijen streven naar een brede coalitie met een kleine meerderheid. Zo is niet alleen de bestuurskracht van de coalitie geborgd, maar blijft ook voldoende ruimte aanwezig om inbreng van de Raad actief op te halen. De partijen verwachten dat zij elkaar in de inhoudelijke doelen snel

raadsbreed zullen kunnen vinden. De doelen (in een bestuursakkoord) zijn daarom een geschikt gezamenlijk vertrekpunt.

Over gedoogsteun zijn de reacties wisselend. De partijen willen constructief hun bijdrage leveren wanneer zij zich in de breedte van de coalitie herkennen, maar zich over het algemeen niet op voorhand vastleggen.

De partijen geven vrijwel unaniem aan dat er geen breekpunten zijn, maar wel bespreekpunten. Alle partijen realiseren zich dat ze compromissen zullen moeten zien te sluiten rekening houdend met de uitslag van de verkiezingen. Tegelijkertijd willen de partijen wel richting hun achterban kunnen aangeven welk voor hen belangrijk onderwerp 'binnengehaald' is.

De uiteindelijke puzzel – gelegd door alle partijen - geeft het volgende beeld:

- Een brede en werkbare coalitie representeert bij voorkeur 22 zetels.
- BBE als grootste partij en initiatiefnemer van de informatie en het Enschede Akkoord verdient een plek in de coalitie.
- Daarnaast worden D66 en VVD bijna unaniem genoemd als goede en betrouwbare coalitiepartners.
- Over de vierde partij is men verdeeld. Meest genoemd zijn GroenLinks en PvdA, met een iets grotere voorkeur voor GroenLinks.
- Om te komen tot een ruime meerderheid is CU het meest genoemd als betrouwbare partner.

Als mogelijke bespreekpunten noemen meerdere partijen een zesde wethouder, bereikbaarheid, de invulling van het duurzaamheidsbeleid en de (vrijwillige) zondag openstelling.

Het proces naar een nieuwe coalitie

De partijen willen een heldere start maken met de coalitiebesprekingen, waarbij de belangrijkste punten (genoemd bij belangrijkste opgaven voor de stad) als eerste aan bod komen. Velen hebben benoemd het prettig te vinden om te werken met een formateur – aan te wijzen door de onderhandelende partijen.

Veel partijen geven er voorkeur aan om de onderhandelingen met alle beoogde coalitiepartijen te starten in plaats van te beginnen met een kernploeg die partijen er in tweede instantie bij uitnodigt.

De coalitie dient een constructieve samenwerking met de oppositie in de Raad na te streven. Minder coalitie versus oppositie dan in de afgelopen periode. Dat betekent een coalitieakkoord op hoofdlijnen met voldoende ruimte voor inbreng van oppositie en de stad.

Het zijn uiteindelijk de mensen die het moeten doen. De coalitie dient een team te formeren dat gezamenlijk, daadkrachtig, empathisch en deskundig Enschede gaat besturen. Er moet onderling vertrouwen en chemie zijn. Dat betekent dat iedere voorgedragen wethouder moet beschikken over verbindende kwaliteiten en als team elkaar aanvult op overige competenties. Een team dat staat voor Enschede!

ADVIES

Gehoord hebbend alle partijen geven wij het volgende advies:

1. Start de formatie met het verkennen van een coalitie van BBE, D66, VVD, GroenLinks en CU op de belangrijkste opgaven voor de stad. Wanneer deze combinatie onvoldoende perspectief geeft op het ontwikkelen van een stabiel coalitieakkoord en bijbehorend team verken dan een coalitie van BBE, D66, VVD, PvdA en CU.
2. Behoud ook tijdens de formatie de positieve en naar elkaar gunnende houding.
3. Stel in het eerste overleg vast of gebruik gemaakt wordt van een formateur en wie dat het beste kan zijn.
4. Kom tot een vergelijk op de belangrijkste opgaven en pak dan pas bespreekpunten op.
5. Ontwikkel een coalitieakkoord op hoofdlijnen om deze raadsperiode de brede samenwerking in de Raad te versterken door ook de oppositiepartijen ruimte te bieden om initiatieven in lijn met het akkoord te ontplooien.
6. Koppel regelmatig terug aan de Raad en de burgemeester, zodat de partijen die niet meeonderhandelen desgewenst suggesties mee kunnen geven.
7. Maak samen met de burgemeester werk van de voorstellen vanuit de vorige raadsperiode over Goed Bestuur en de werkwijze van de Raad.
8. Zorg er bij de invulling van de wethouderposities voor dat er een daadkrachtig, empathisch en deskundig team gevormd wordt dat goed berekend is op de taken die hen zijn toebedeeld.

Op basis van de gevoerde gesprekken hebben wij er vertrouwen in dat alle partijen in staat zijn elkaar te inspireren en te vertrouwen in het daadkrachtig besturen van Enschede en het gezamenlijk vinden van antwoorden op de gezamenlijk gestelde opgaven voor de stad en haar inwoners.